

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างคนคุณภาพแบบญี่ปุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าประเทศญี่ปุ่นหล่อหลอมเยาวชนอย่างไร จึงสามารถสร้างบุคลากรคุณภาพอันเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศมาโดยตลอด เป้าหมายของการวิจัยคือ การนำประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนและสังคม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพคนของประเทศไทยต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัยกำหนดขึ้นจากผลการสำรวจความคิดเห็นของคนญี่ปุ่นที่อาศัยในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 59 คน โดย 85% ของผู้ตอบแบบสำรวจเป็นผู้อาศัยในประเทศไทยตั้งแต่ 5 ปี ถึง 30 ปีขึ้นไป แบบสอบถามเป็นการตั้งคำถามปลายเปิด ให้กลุ่มเป้าหมายคนญี่ปุ่นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมที่สังเกตพบและเห็นว่าเป็นความแตกต่างระหว่างคนไทยกับคนญี่ปุ่นประมาณ 10 ข้อ โดยเนื้อหาเป็นการสอบถามว่า ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ คนไทยประพฤติ ปฏิบัติอย่างไร และในทำนองเดียวกันหากเป็นคนญี่ปุ่นจะประพฤติ ปฏิบัติอย่างไร พร้อมกับขอให้กลุ่มเป้าหมายคนญี่ปุ่นระบุด้วยว่าในเรื่องนั้นๆ ตนได้รับการอบรมมาอย่างไร และหากมีข้อคิดเห็นหรือประสบการณ์อื่นเพิ่มเติมก็สามารถระบุเพิ่มเติมได้ โดยขอให้ยึดเรื่องพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นหลักในการแสดงความคิดเห็น

จากแบบสอบถามคนญี่ปุ่นจำนวน 59 คนที่ได้รับมีการแสดงความคิดเห็นทั้งสิ้น 526 ความคิดเห็น คณะผู้วิจัยได้คัดกรองเฉพาะความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคมจำนวน 449 ความคิดเห็น และทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่ 8 หัวข้อได้แก่ มารยาททางสังคม ความสำนึกต่อหน้าที่การทำงาน วิธีคิดที่แตกต่าง การเคารพต่อกฎระเบียบ การรักษาสิ่งแวดล้อม ความสะอาดเป็นระเบียบ การตรงต่อเวลา และการให้ความสำคัญเรื่องอาหาร คณะผู้วิจัยได้นำ 8 หัวข้อดังกล่าวเป็นกรอบแนวคิดเพื่อใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์คนญี่ปุ่นที่ประเทศญี่ปุ่นจำนวน 7 คน ครูโรงเรียนระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งเข้าสังเกตการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อศึกษาวิเคราะห์ว่ามีวิธีการสอนนักเรียนอย่างไร นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบสุ่มกลุ่มคนญี่ปุ่นในประเทศไทยที่ได้ตอบแบบสอบถามทางอีเมลในขั้นตอนกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจำนวน 7 คน เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและขอความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีบุตรและตอบแบบสอบถามครั้งแรกได้ตรงประเด็นมากที่สุด นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้สำรวจความคิดเห็นของคนไทยจำนวน 12 คนที่อาศัยอยู่ในประเทศญี่ปุ่นเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปเพื่อศึกษาว่าคนไทยมองคนญี่ปุ่นว่าเป็นคนคุณภาพหรือไม่อย่างไร รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากวิทยานิพนธ์และหนังสือที่เกี่ยวกับการสอนมารยาทต่าง ๆ ที่กล่าวถึงความคาดหวังแบบญี่ปุ่นในเรื่องพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคมอีกด้วย

จากผลการศึกษาทั้งหมดพบว่าคำสำคัญที่สุดในการประพุดิ ปฏิบัติตนของคนญี่ปุ่นคือ **การไม่รบกวนผู้อื่น** และวิธีการที่ต้องปฏิบัติเพื่อจะไม่รบกวนผู้อื่นได้นั้นคือการต้อง **เข้มงวดต่อตนเอง** สิ่งนี้คือ **หัวใจหลักของการสร้างคนคุณภาพแบบญี่ปุ่น** นอกจากการไม่รบกวนผู้อื่นแล้ว ญี่ปุ่นยังสอนให้**ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ**อีกด้วยแนวคิดการหล่อหลอมเยาวชนแบบญี่ปุ่นนี้สามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันได้ทั่วประเทศ ไม่ใช่เป็นการขับเคลื่อนในแต่ละสังคมย่อยเพียงบางพื้นที่ แต่ครอบคลุม โรงเรียน และสังคมรอบตัวต่างสอนในเรื่องเดียวกันเป็นผลทำให้การขับเคลื่อนนี้มีประสิทธิภาพ การสอนในโรงเรียนมีการฝึกปฏิบัติจริง เป็นการปฏิบัติจนติดกายไม่ใช่การท่องจำจนขึ้นใจ มีการวางเป้าหมายและกฎเกณฑ์การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ละเอียดและลึกซึ้ง การที่ผู้คนมีพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกันทั้งประเทศเช่นนี้ สามารถกล่าวได้ว่าพฤติกรรมนั้นเปรียบเสมือนเป็นวัฒนธรรมของชนชาติญี่ปุ่นไปแล้ว ในขณะที่ประเทศไทย มีแนวโน้มที่ผู้ปกครองจะผลักภาระให้ทางโรงเรียนอบรมสั่งสอนเด็กมากกว่า และทั้ง 3 ฝ่ายคือครอบครัว โรงเรียน และสังคมของไทยยังคงสอนกันคนละเรื่อง ไม่สอดคล้องกันเท่าที่ควร

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายคนญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานเกี่ยวกับเรื่อง ที่พวกเขาคิดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนไทย สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ 10 เรื่องและคณะผู้วิจัยได้นำเสนอเพิ่มเรื่องเร่งด่วน 5 เรื่องที่สังคมไทยควรตระหนักอย่างจริงจังเพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม และประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ประเทศไทยมีความพยายามที่จะผลักดันให้เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจ 4.0 เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งที่เราขาดไม่ได้และต้องพัฒนาไปพร้อมกันคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็น 4.0 เช่นกัน ซึ่งประเทศไทยยังไม่ได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจัง อนึ่ง ที่ผ่านมาประเทศไทยประสบความสำเร็จในการปลูกฝังเรื่องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ที่สามารถขับเคลื่อนไปได้ทั่วประเทศ แสดงให้เห็นว่าหากจะยกระดับคุณภาพของคนไทยเพิ่มเติมโดยดำเนินการอย่างเป็นระบบทั้งประเทศในเรื่องที่งานวิจัยฉบับนี้ได้เสนอแนะไว้ ก็น่าจะสามารถกระทำได้เช่นเดียวกัน

Abstract

The objective of the research project is to study how Japan molds the character of its youth as quality people of the nation. The finding will then be presented to the Thai Ministry of Education, schools and society for further consideration in the development of the quality of the Thai people.

The research conceptual framework came about as a result of an opinion survey of 59 Japanese residents in Thailand. 85% of the respondents have lived in the country between five and thirty years. The questionnaire administered is open-ended, allowing the Japanese samples to express their opinions on the behaviors they perceive in Thai people in comparison to the Japanese counterparts in approximately ten areas. Essentially, the inquiry is based on a set of situations showing how Thai and Japanese people will react. The Japanese respondents are asked to explain how they are taught and trained what to do in such situations, together with other comments and experiences, as appropriate behaviors for harmonious coexistence in society.

The survey of 59 Japanese respondents yields a total of 526 opinions, of which 449 are selected by the research team as appropriate behaviors for harmonious coexistence in society. The data are synthesized and grouped in 8 different headings: social etiquette, conscience about work and duty, different ways of thinking, respect for rules and regulations, environmental conservation, cleanliness and order, punctuality, and importance attached to food. The researchers use the conceptual framework of these eight categories as a basis for interviewing seven Japanese people in Japan, teachers of pre-primary, primary, lower secondary and upper secondary schools in Japan and observe classroom activities to study how students are taught. In addition, the research team conducted random interviews with seven Japanese people in Thailand who completed their questionnaire via email during the formation of the research conceptual framework, in an attempt to verify the accuracy of the data and request further opinions. Only those with children who answered the questionnaire most accurately in their first attempt are selected. The researchers also conducted an opinion survey of 12 Thai people living in Japan for at least ten years, to study to what extent they view the Japanese as quality people. Attempts are also made to study information from the subject of ethics and other literature concerned with the teaching of Japanese etiquette and expected behaviors appropriate to harmonious coexistence in society.

The findings reveal that the most important word/phrase indicative of Japanese behaviors and conducts is “**not disturbing others**”, while the way to do so is through **self-discipline**. In a nutshell, this is the **essence in the development of Japanese quality people**. Besides not disturbing others, Japanese people are taught **not to disturb the environment and nature**. This way of molding is practiced in the same direction across the country and is not confined to certain specific areas. Family, school and society all observe the practice, thus making such molding very effective. Teaching in schools is put to practice until it becomes a habit. This is not something learned by heart. Rather, the practice is firmly based on concrete objectives as well rules and regulations. It is carefully and subtly instilled in the people how to live a harmonious life with others in society. This same way of conduct is seen across the nation and can be said to represent Japanese culture. In Thailand, on the other hand, Thai parents expect schools to mold their children, while the three institutions of family, school and society tend to do so differently and not in a consistent manner.

In addition, the interviews with Japanese respondents residing in Thailand for a long time on potential benefits to Thai schools result in ten recommendations. The research team has also selected five additional issues that should be immediately brought to the serious attention of Thai society for the sake of harmonious coexistence in society and economic development of the country.

Thailand is moving toward economy 4.0. What is needed and must be developed at the same time is the development of human resource 4.0. The country has not yet taken action seriously enough in this matter. It is noteworthy that in the past it has been very successful in instilling the concepts of Nation, Religious and Monarchy in the people across the nation. It should be possible, therefore, to raise the quality of the Thai people systematically across the country in the same manner as recommended in the present research project.